
Γ' Συνέδριο : «Θεωρία και Πράξη τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης: ἡ Ὀκταηχία»
Τετάρτη 18 Ὀκτωβρίου 2006

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Θέμα:

«Ἡ διά ζώσης διδασκαλία (ἀκουστική παράδοση) τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης
ὅπως τὴν μεταλαμπάδευσε ὁ Θρασύβουλος Στανίτσας»

Εἰσηγητής:

Ἀθανάσιος Ἰ. Παῖβανᾶς

- § Καθηγητής Μαθηματικῶν, Καθηγητής Πληροφορικής
- § Master of Business Administration (MBA), University of Illinois U.S.A.
- § Προγραμματιστής Ηλεκτρονικῶν Υπολογιστῶν
- § Καθηγητής Βυζαντινῆς Μουσικῆς
- § Χοράρχης Βυζαντινοῦ Χοροῦ «ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΨΑΛΤΙΚΗΣ»

www.paivanas.gr

email: thanasis@paivanas.gr

Σεβαστοί πατέρες, Κυρίες καί Κύριοι

Κατ' ἀρχάς θά ἤθελα νά εὐχαριστήσω τό Ἴδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας γιά τήν τιμή πού μοῦ κάνει νά συμμετάσχω ὡς εἰσηγητής στό Γ' Συνέδριο «Θεωρία καί Πράξη τής Ψαλτικῆς Τέχνης ἡ Ὀκταηχία».

Θά παρουσιασθεῖ πολύ συνοπτικά –λόγω στενότητος χρόνου -τό θέμα τής διά ζώσης διδασκαλίας (άκουστική παράδοση) τής Ψαλτικῆς Τέχνης, ὅπως τήν μεταλαμπάδευσε ὁ Θρασύβουλος Στανίτσας.

Αὐτήν τήν διά ζώσης διδασκαλία βίωσα στά ἰδιαίτερα μαθήματα τά ὁποῖα μοῦ παρέδιδε στο σπίτι του ἐπί σειρᾶν ἐτῶν (1974 -1982) ὁ δάσκαλός μου, Θρασύβουλος Στανίτσας.

Πρὶν προχωρήσω στην ἀνάλυση τοῦ θέματος ἐπιθυμῶ νά κάνω τίς ἐξῆς διευκρινίσεις:
(α) Τά ἰδιαίτερα μαθήματα πού μοῦ παρέδιδε ὁ Θρασύβουλος Στανίτσας εἶχαν, στην πλειονότητά τους, διάρκεια ἀπό 4 ἕως καί 5 ὥρες (με μικρά διαλείμματα ἐνδιαμέσως).

(β) Κατά τά πρῶτα χρόνια τής μαθητείας μου στον Θρασύβουλο Στανίτσα μοῦ παρεδόθησαν ἀποκλειστικά κλασσικά μαθήματα (Ἀναστασιματάριον, Εἰρμολόγιο Πέτρου Πελοποννησίου, Μουσική Συλλογή Πρωγάκη κ.λ.π.) καί ὄχι δικές του συνθέσεις ἢ συνθέσεις τοῦ Κων/νου Πρίγγου. Αὐτές μοῦ παρεδόθησαν πολύ ἀργότερα.

(γ) Ὁ Θρασύβουλος Στανίτσας γνώριζε σέ πολύ μεγάλο βᾶθος καί με κάθε λεπτομέρεια τά κλασσικά μαθήματα.

Ἡ διδακτική μέθοδος τής Ψαλτικῆς Τέχνης τοῦ Θρασυβούλου Στανίτσα εἶναι ἐντελῶς διαφορετική ἀπό τις διδακτικές μεθόδους που ακολουθοῦνται στις μέρες μας καί ἐβασίζετο με μεγάλη αὐστηρότητα στούς ἐξῆς ἄξονες:

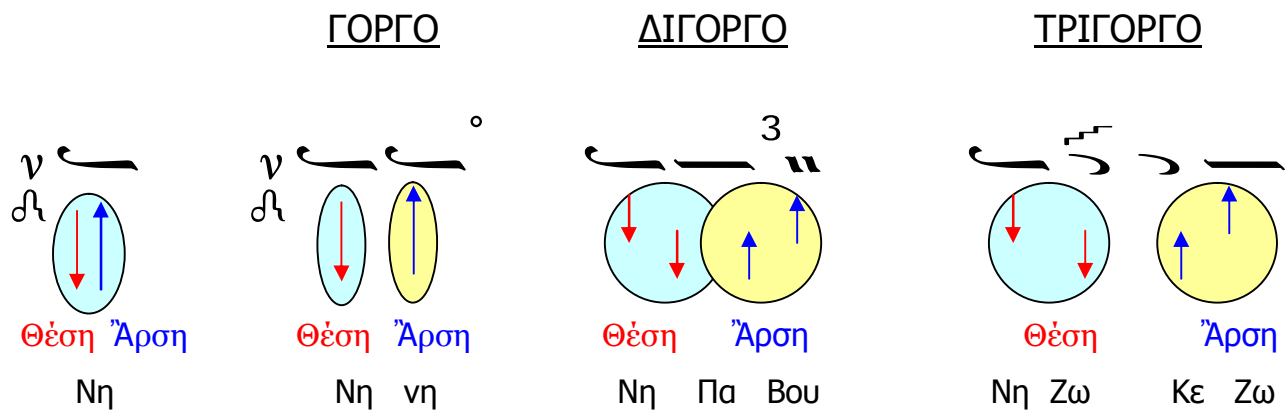
1. Ἀπόλυτος ἔλεγχος τής χρονικῆς ἀγωγῆς τῶν διδασκομένων μελῶν.
2. Πλήρης κατανόηση τῶν κλιμάκων καί τῶν τετραχόρδων τῶν ἤχων
3. Κατανόηση καί ἐμπέδωση τῶν μελωδικῶν γραμμῶν (φράσεων) καί ὄχι ἀπλῶς των μεμονωμένων φθόγγων.
4. Ἐμπέδωση τῶν ἔλξεων καί τῶν ἀναλύσεων τῶν μουσικῶν .κειμένων
5. Σύγκριση τῶν μελωδικῶν γραμμῶν στα διδασκόμενα μέλη με μελωδικές γραμμές ἄλλων μελῶν.
6. Ἀπό στήθους ἐκμάθηση τῶν διδασκομένων μελῶν.

1. Ἀπόλυτος ἔλεγχος τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς τῶν διδασκομένων μελῶν.

Το θέμα τοῦ χρόνου στὴν ἔρμηνεα τῶν βυζαντινῶν μελῶν ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τον Θρασύβουλο Στανίτσα μείζον θέμα. Στὴν ἔννοια τοῦ χρόνου συμπεριελάμβανε τόσο τὴν χρονικὴ ἀγωγή τοῦ κάθε μέλους ὅσο καὶ τὴν κατανομὴ τοῦ χρόνου στοὺς διαφόρους χαρακτήρες.

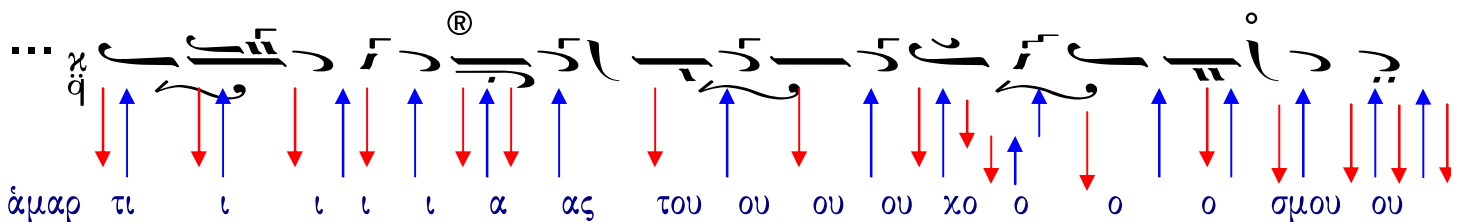
Ἡ διδαχὴ τῶν μελῶν ἐγένετο πάντοτε στὸν ἀπλό ρυθμὸ, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο κάθε χαρακτήρας δαπανᾷ 2 χρόνους, δηλαδὴ μία θέση καὶ μία ἄρση. Μὲ αὐτὸν τον τρόπο μετρήματος - ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖτο μὲ τὴν κίνηση τοῦ ἑνὸς χεριοῦ - ἐπιτυγχάνετο ὁ πλήρης χρονικὸς ἔλεγχος τοῦ μέλους συνολικὰ ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μέρους γιὰ κάθε χαρακτήρα ἀφοῦ ὅλοι οἱ χαρακτήρες πού φέρουν γοργὸ ἐκτελοῦνται πάντοτε στὴν ἄρση.

Ἄν θελήσουμε νὰ ἐξηγήσουμε αὐτὸ σχηματικὰ, ἔχουμε κατὰ περίπτωση τὰ ἐξῆς:

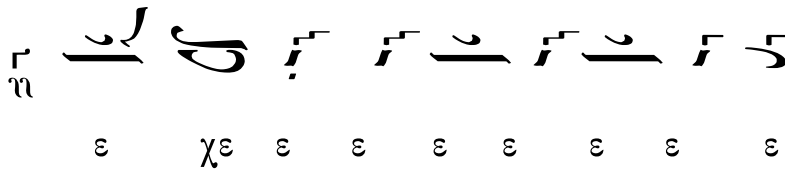
Γιὰ νὰ γίνει αὐτὸ περισσότερο κατανοητὸ παραθέτουμε τὰ ἐξῆς παραδείγματα:

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1^ο

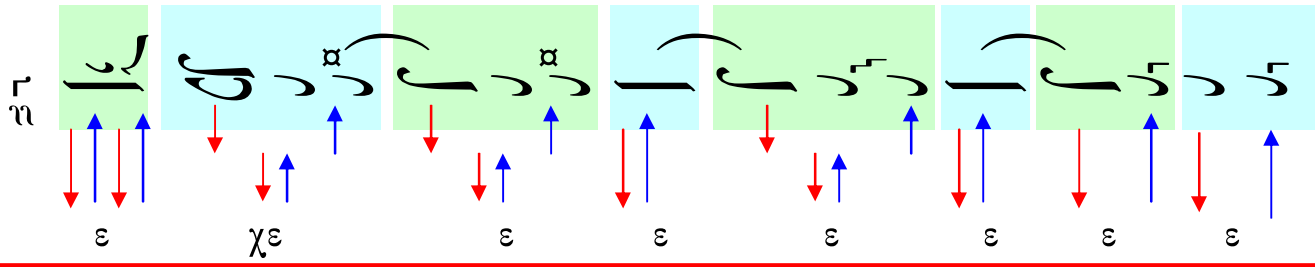
Κύριε ὁ Θεός, Δοξολογία Ἰακώβου ἤχος α' Τετράφωνος ἐκ τοῦ Κε Ταμείον Ἀνθολογίας Ὁρθρος Τόμος Α'

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2^ο

(Χερουβικόν Κων/νου Πρωτοψάλτου ἤχος πλάγιος τοῦ πρώτου, Μουσική Συλλογή Πρωγάκη)

Τὴν ἀνωτέρω μελωδική γραμμὴ ἀναλύουμε στὴν συνέχεια ἀπὸ πλευρᾶς χρόνου, προκειμένου νὰ γίνει περισσότερο κατανοητὸς αὐτὸς ὁ τρόπος μετρήματος κατὰ τὴν μελέτη.

Αὐτὸς ὁ τρόπος μετρήματος ἀποκτᾷ ἀκόμη μεγαλύτερη ἀξία στὶς περιπτώσεις τῶν παρεστιγμένων γοργῶν, διγόργων.

Ἐπισημαίνεται - πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων - ὅτι ὁ ρυθμὸς αὐτὸς ἐφαρμόζεται καθαρὰ γιὰ ἐκπαιδευτικούς λόγους καὶ μόνο στὰ μαθήματα. Μὲ αὐτὸν τὸν ρυθμὸ θὰ μελετᾶς - ἔλεγε - γιατί μόνο ἔτσι θὰ ἔχεις τὸν πλήρη χρονικὸ ἔλεγχο τοῦ μαθήματος καὶ θὰ μπορεῖς νὰ ψάλλεις τὸ μέλος ἐπὶ ἀναλογίου ἄριστα, ἐλεύθερα, μὲ τίς ἀναλύσεις του, χωρὶς κἂν νὰ χρειάζεται νὰ μετρᾶς μὲ τὸ χέρι (ὄλοι ὑποκλείνονται στὴν ἄψογη καὶ ἄριστη ἐρμηνεία τῶν βυζαντινῶν μελῶν ἀπὸ τὸν Θρασύβουλο Στανίτσα, ὁ ὁποῖος σημειωτέρον ποτὲ δὲν μέτρησε μὲ συνεπτυγμένο ρυθμὸ).

Συχνὰ ἐξέφραζε τὴν ἀπορία: «Πῶς μπορεῖ ὁ μαθητευόμενος νὰ μάθει ἓνα μέλος ὅταν μελετᾷ μετρώντας μὲ συνεπτυγμένο ρυθμὸ καὶ πρέπει σὲ ἓνα χρόνο (δηλαδὴ σὲ μία κίνηση τοῦ χεριοῦ του), νὰ ψάλλει πολλές φορές τέσσερεις, ἕξι ἢ καὶ ὀκτῶ χαρακτηριστὲς καὶ ταυτόχρονα νὰ ἀποδώσει τόσα ἄλλα πράγματα, δηλαδὴ τίς ἀναλύσεις, τίς ἔλξεις κ.λ.π.;».

2. Πλήρης κατανόηση τῶν κλιμάκων και τῶν τετραχόρδων τῶν ἤχων

Στις περιπτώσεις τῶν μελῶν με φθορές ἢ χρώες, ἐγένετο ἰδιαίτερη θεωρητικὴ προσέγγιση στὴν διαμόρφωση τῶν κλιμάκων, τετραχόρδων με ταυτόχρονη φωνητικὴ ἐρμηνεῖα τους. Ὅπου ἔκρινε σκόπιμο, σχεδίαζε κατάλληλα σὲ χαρτί τίς κλίμακες ἢ τὰ τετράχορδα.

Ἐνδεικτικὰ παραθέτουμε χειρόγραφες σημειώσεις κάποιων κλιμάκων.

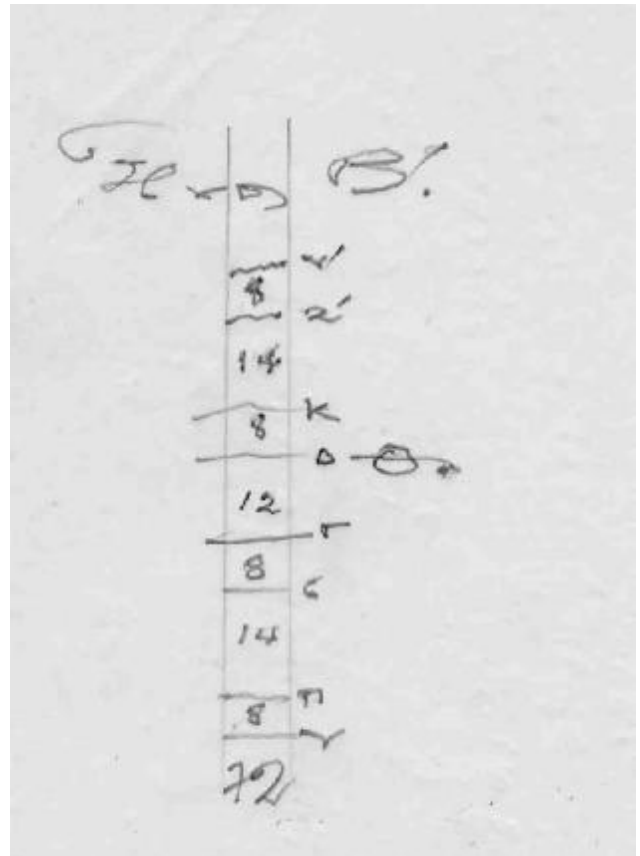
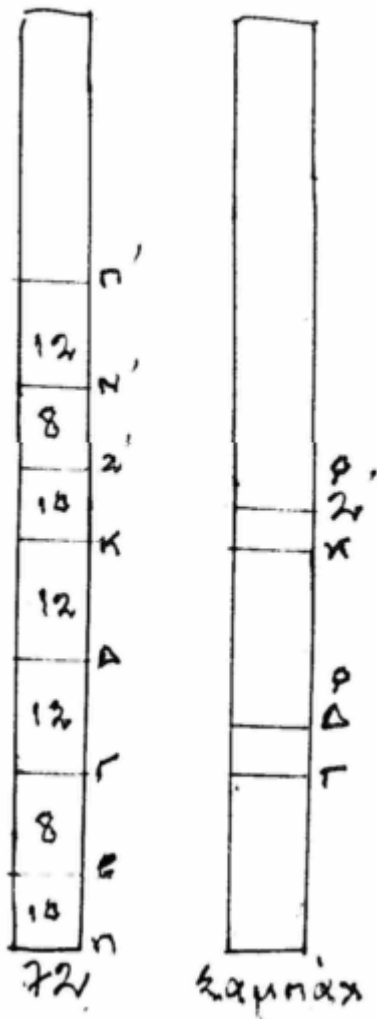
Κλίμακα ἤχου Α'

Κλίμακα Σαμπάχ

Κλίμακα

ἤχου

Β'

3. Κατανόηση καὶ ἐμπέδωση τῶν μελωδικῶν γραμμῶν (φράσεων) καὶ ὄχι ἀπλῶς τῶν μεμονωμένων φθόγγων.

Κατὰ τὴν διδασχὴ τῶν διαφόρων μελῶν ὁ Θρασύβουλος Στανίτσας ἔδινε πολὺ μεγάλη βαρῦτητα στὴν ἐκμάθηση καὶ ἐμπέδωση τῶν μελωδικῶν γραμμῶν καὶ ὄχι τῶν μεμονωμένων φθόγγων. Ἡ ἐκμάθηση τῶν μελῶν ξεκινοῦσε πάντα μὲ τὴν παραλλαγή, ὅσο καὶ ἀπλὸ νὰ θεωρεῖτο τὸ ὑπὸ μελέτη μέλος. Ἡ παραλλαγή ξεκινοῦσε ἀσφαλῶς παραλλαγίζοντας μία μία τις νότες. Προοδευτικὰ ὅμως ἀπαιτοῦσε τὴν ἐκμάθηση ὁλοκληρῶν μελωδικῶν φράσεων. Αὐτὸς ἦταν πάντα ἓνας ἀπὸ τοὺς κύριους διδακτικούς του στόχους. Πολλές φορές μάλιστα, τὴν στιγμή κατὰ τὴν ὁποία ψάλλαμε κάποιο μέλος, σκέπαζε μὲ τὸ χέρι του τὸ βιβλίον καὶ μοῦ ζητοῦσε νὰ ψάλλω τὸ ὑπόλοιπο τμῆμα τῆς μελωδικῆς γραμμῆς ἀπὸ στήθους, χωρὶς τὴν χρῆση τοῦ βιβλίου, ἀφοῦ ἀνάλογες μελωδικές φράσεις εἶχαμε συναντήσει καὶ σὲ ἄλλα μέλη. Αὐτὸ, προκειμένου νὰ ἐμπεδωθοῦν οἱ μελωδικές γραμμές «κορμός» (ἀς μοῦ ἐπιτραπεῖ ἡ λέξη) ποῦ εἶναι δομικὰ συστατικά μέσα σὲ ἓνα μέλος.

Παράδειγμα:

The image shows two lines of musical notation on a light blue background. The first line features a melodic line with various notes and rests, with the syllables "Οι τα α α α α α α α α α α α α α α" written below it. The second line features a similar melodic line with the syllables "α α α α α α α α α α α α α α" written below it. The notation includes various note values, rests, and accidentals, typical of traditional Greek notation.

(Χερουβικὸν Ἑβδομάδος Θεοδώρου Φωκαέως, Πλαγίου τοῦ Δευτέρου Μουσικὴ Συλλογὴ Πρωγάκη)

Τὸ ἀνωτέρω τμῆμα τοῦ Χερουβικοῦ Ὕμνου ἀποτελοῦσε γιὰ τὸν Θρασύβουλο Στανίτσα μία μελωδικὴ φράση ἀπὸ τίς πολλές τοῦ πλαγίου τοῦ Δευτέρου ἤχου. Τὴν ἀνάπτυξη αὐτῆς τῆς μελωδικῆς γραμμῆς - ἔλεγε - ὁ ψάλτης ὀφείλει νὰ τὴν ἀναγνωρίζει σχεδὸν ἀμέσως μὲ τὸ ξεκίνημά της καὶ νὰ τὴν ὁλοκληρῶνει χωρὶς κατ' ἀνάγκη νὰ «κρέμεται» ἀπὸ τὸ μουσικὸ κείμενο. Δεν μᾶς ἐνδιαφέρει τόσο -ἔλεγε - ἡ κάθε νότα χωριστὰ ἀλλὰ ὅλη ἡ μουσικὴ φράση. Γι' αὐτὸ καὶ ὁποῖος ἔχει τὰ ἀκούσματα, θά τὴν ἀναγνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἔτσι θὰ τὴν ἀποδώσει πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ αὐτὸν ποῦ ψάχνει μία μία τις νότες.

Αὐτὴ ἡ προσέγγιση ἐγένετο σχεδὸν σὲ ὅλα τὰ μαθήματα καὶ μὲ ἀκόμη μεγαλύτερη ἐμφαση στα ἀργοσύντομα καὶ ἀργὰ μέλη.

4. Ἐμπέδωση τῶν ἔλξεων και τῶν ἀναλύσεων τῶν μουσικῶν .κειμένων

Γιὰ τὸ θέμα τῶν ἔλξεων ὁ Θρασύβουλος Στανίτσας ἔλεγε: «Γιατί τόσο μεγάλη φασαρία με τίς ἔλξεις; Ὅποιος ἔχει τὰ ἀκούσματα, δὲν ασχολεῖται μὲ τὸ θέμα, ἀφοῦ οἱ ἔλξεις εἶναι ενσωματωμένες στὸ ψαλλόμενο μέλος ἀνάλογα μὲ τὴν περίπτωση. Ὁ ψάλτης -ἔλεγε - θα εἶναι σε θέση νὰ ἀποδίδει τίς ἔλξεις στα διάφορα μέλη μόνον ἐφόσον διὰ ζώσης ἀποκτήσει αὐτὴν τὴν γνώση και ἐμπειρία ἀπὸ τὸ δάσκαλό του (ἀκουστική παράδοση). Φυσικά ὁ δάσκαλος θὰ πρέπει τεκμηριωμένα νὰ διαθέτει αὐτὴν τὴν γνώση, τὴν ὁποία και αὐτὸς με τὴ σειρά του θὰ ἔχει παραλάβει διὰ ζώσης φωνητικά ἀπὸ τὸν δάσκαλό του κ.ο.κ. Πρέπει να ἀκούσεις πολὺ - ἔλεγε - γιὰ νὰ μάθεις τίς ἔλξεις. Ὅσο και να διαβάσεις, ἂν δὲν ἀκούσεις, δὲν θὰ μάθεις τίς ἔλξεις. Δὲν τίς μαθαίνεις διαβάζοντας θεωρητικά βιβλία και μελέτες οὔτε καὶ ἂν κάποιες φορές τίς συναντήσεις γραμμένες στὰ μέλη. Τίς μαθαίνεις ἀκούοντας καὶ μόνον ἀκούοντας.

Σχετικά μὲ τίς ἀναλύσεις πού «κρύβονται» στὰ μουσικά κείμενα, τίς θεωροῦσε ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον σημαντικά συστατικά τῆς ψαλτικῆς τέχνης. Πίστευε ὅτι καταστρέφεται ἡ μουσική παράδοση μὲ τὸν τρόπο πού σήμερα πολλοὶ ψάλτες ἐρμηνεύουν τὰ διάφορα μέλη, δηλαδή ψάλλοντας ἀκριβῶς ὅ,τι διαβάζουν στὸ μουσικὸ κείμενο, χωρίς να γνωρίζουν καὶ νὰ ἀποδίδουν τίς ἀναλύσεις πού κρύβονται μέσα σὲ αὐτό. Μὲ τὴν ἀρχαία μέθοδο γραφῆς - ἔλεγε - ὁ μαθητευόμενος ἐδιδάσκετο φωνητικά ὅλες τίς ἀναλύσεις. Καὶ στή νέα μέθοδο πάλι τὸ ἴδιο πρέπει νὰ συμβεῖ, νὰ μάθει τίς ἀναλύσεις ἐξ ἀκοῆς γιατί δὲν γράφονται στὸ μουσικὸ κείμενο, «κρύβονται».

Ἦταν ἰδιαίτερα αὐστηρὸς στὴν ἐκμάθηση και τὴν ἐρμηνεία τῶν ἀναλύσεων. Συχνὰ χρησιμοποιοῦσε παραδείγματα ἀπὸ τὰ κλασσικά μέλη στα ὁποῖα συναντῶνται οἱ ἴδιες μελωδικές γραμμές ἄλλοτε ἀναλυμένες και ἄλλοτε γραμμένες ἀπλούστερα.

Ἐνδεικτικὰ παραθέτουμε δύο παραδείγματα:

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1^ο

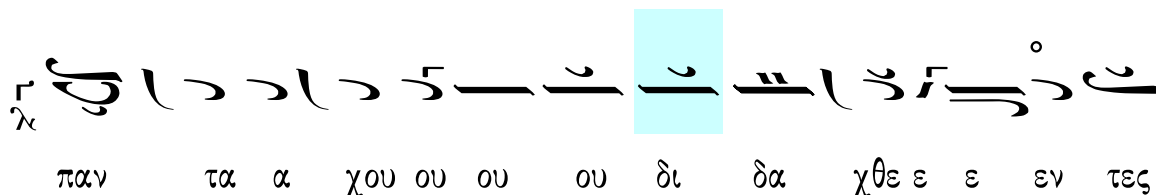
θη η σε ται πνευ μα α το ος

τη η βα α σι λι ι δι μη η τρι ι ι

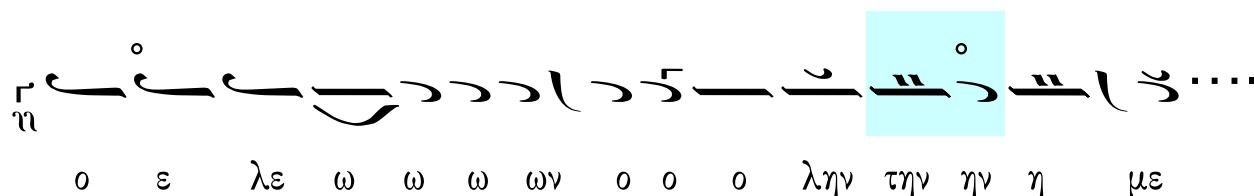
(Ἀνοίξω τὸ στόμα μου, Εἰρμολόγιον Πέτρου Πελοποννησίου)

Ἡ ἴδια μελωδικὴ γραμμὴ γραμμένη ἀπλά και ἀναλυμένα μέσα στὸ ἴδιο μουσικὸ κομμάτι (θαλασσὶ και μπέζ χρώμα ἀντίστοιχα)

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2^ο

(Ἀναστασιματᾶριον Ἰωάννου Πρωτοψάλτου, Εἰς τὸ Ὅρος ἦχος $\frac{\text{L}}{\text{,}}$ Πα)

(Δοξαστᾶριον Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου, Οὐκ ἔστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἦχος $\frac{\text{L}}{\text{,}}$ Πα)

Στὴν πρώτη γραμμὴ μπορεῖ ὁ Ἰωάννης νὰ ἔγραψε ἀπλούστερα τὴν μελωδική γραμμὴ (σημεῖο μὲ θαλασσὶ χρῶμα), ὁμως τὸ μέλος δεν ψάλλεται ἔτσι, ἀλλὰ ὅπως εἶναι γραμμένο στὴν δευτέρη γραμμὴ (θαλασσὶ χρῶμα).

Ἔλεγε χαρακτηριστικὰ γιὰ τους: Πέτρο Πελοποννήσιο, Κωνσταντῖνο Πρωτοψάλτη, Φωκαέα, Ἰωάννη Πρωτοψάλτη καὶ τοὺς ἄλλους παλαιούς: εἶναι πολὺ καλοὶ «μάγεις» ἀλλὰ δυστυχῶς δεν ὑπάρχουν οἱ καλοὶ «σερβιτόροι», ἐννοώντας ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ψάλτες δεν γνωρίζουν τὶς ἀναλύσεις πού κρύβονται πίσω ἀπὸ τὸ μουσικὸ κείμενο καὶ ἔτσι δὲν μποροῦν νὰ ἀποδώσουν τὰ κλασσικὰ μαθήματα. Συχνὰ μοῦ ἔλεγε: αὐτὴν τὴν ἰκανότητα πρέπει νὰ ἀποκτήσεις (δηλαδὴ νὰ γνωρίζεις τὶς ἀναλύσεις) καὶ ἔτσι θα μπορεῖς νὰ ψάλλεις τὰ κλασσικὰ μαθήματα μὲ τὶς ἀναλύσεις τους, ὅπως πρέπει, δίνοντας ἀξία σὲ αὐτὰ καὶ ὄχι ὑποβαθμίζοντάς τα. Ἄν τὸ πετύχεις - ἔλεγε - , θὰ ἀκοῦς τὸ σχόλιο: «ὦραϊὸ τὸ μάθημα πού ἔψαλλες, πού το βρῆκες; ποιὸς τὸ ἔγραψε;», ἐννοώντας ὅτι ὅταν ὁ ψάλτης ξέρει νὰ ἐρμηνεύει τὸ κλασσικὸ μάθημα ὅπως πρέπει, μὲ τὶς ἀναλύσεις του, ἀναδεικνύει τὸ μάθημα καὶ τοῦ δίνει τὴν πραγματικὴ του ἀξία, ἢ ὁποῖα δυστυχῶς πολὺ συχνὰ στίς μέρες μας χάνεται ἐξαιτίας τῆς μετροφωνικῆς ἐρμηνείας πολλῶν ψαλτῶν.

5. Σύγκριση τῶν μελωδικῶν γραμμῶν στα διδασκόμενα μέλη με μελωδικές γραμμές ἄλλων μελῶν.

Συστατικό τῆς διδακτικῆς μεθόδου τοῦ Θρασυβούλου Στανίτσα ἀποτελοῦσε καί ἡ ἐν παραλλήλῳ διδασχὴ τῶν συναφῶν βυζαντινῶν μελῶν. Στο ἴδιο μάθημα δηλαδή, δίδασκε παράλληλα, παραδείγματος χάριν δύο ἢ τρία χερουβικά ἢ δύο ἢ τρεῖς δοξολογίες, προβαίνοντας ἔτσι στήν σύγκριση τῶν διαφόρων μελωδικῶν γραμμῶν τῶν μαθημάτων. Με αὐτόν τον τρόπο ἐπιτυγχάνετο ἡ σέ βάθος ἐμπέδωση τῶν μελωδικῶν γραμμῶν και ἐπήρχετο μεγάλη ἀνεση στην ἐρμηνεία τους.

Παραθέτουμε πολύ συνοπτικά τα ἐξῆς δύο παραδείγματα

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1^ο .

Οι τα α α α α α α α α α α α χε

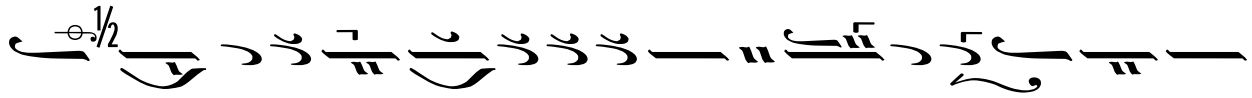
(Χερουβικόν ἐβδομάδος Θεοδώρου Φωκαέως ἦχος , Πα)

Οι τα α α α α α α α α α α α χε ε ε ε ε

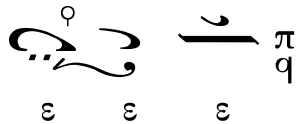
Χερουβικόν ἐβδομάδος Θεοδώρου Φωκαέως ἦχος λ Πα

Συναφεῖς μελωδικές γραμμές σέ διαφορετικούς ἦχους.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2^ο Σύγκριση Χερουβικῶν Ὑμνων βαρέως ἤχου

Οι τα α α α α α α α α α α α α α α α

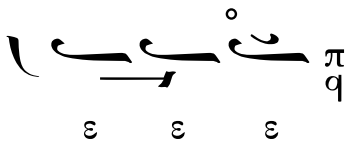

ε ε ε

Χερουβικόν ἑβδομάδος, Θεοδώρου Φωκαέως, ἦχος Βαρύς

Οι τα α α α α α α α α α α α α α α α χε

ε ε ε

Χερουβικόν ἑβδομάδος, Πέτρου Λαμπαδαρίου, ἦχος Βαρύς

Οι τα α α α α α α α α α α α α

α α α α α α α α α

Χερουβικόν, Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου, ἦχος Βαρύς

Συναφεῖς μελωδικές γραμμές μέ πλατύτερη ἀνάπτυξη στήν 3^η γραμμή.

6. Ἀπὸ στήθους ἐκμάθηση τῶν διδασκομένων μελῶν.

Ἡ διδακτικὴ μέθοδος τοῦ Θρασυβούλου Στανίτσα ἀπαιτοῦσε καὶ τὴν ἀπὸ στήθους ἐκμάθηση τῶν διδασκομένων μελῶν. Ἐπρεπε δηλαδὴ νὰ μάθω ἀπὸ στήθους τὰ μαθήματα τοῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ Ὄρθρου, τῆς Λειτουργίας (Ἄνοιξαντάρια, Μακάριος Ἄνῆρ, Κεκραγάρια, Στιχηρά Ἑσπερινοῦ, Ὄρθρου, κάποιες Δοξολογίες, Καταβασίες, Προσόμοια, Κοντάκια, Ἐξαποστειλάρια, κάποιους Εἴρμους Κανόνων, Τυπικά, Μακαρισμούς, Δύναμις, Παρακλήσεις, Ἀκάθιστο Ὑμνο κ.λ.π.) καὶ αὐτὸ γιατί πίστευε ὅτι ἔτσι «γεμίζει ὁ νοὺς με τις μελωδικές γραμμές και ὅπου καὶ νὰ βρεθεῖς θα ψάλλεις, ἀκόμη καὶ χωρὶς τὰ βιβλία».

Ἐν κατακλείδι:

Ὁ ἀείμνηστος Ἄγγελος Βουδούρης στὸ ἔργο του: «Οἱ μουσικοὶ χοροὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας» ἀναφέρει γιὰ τὸν πρωτοψάλτη μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἀκόλουθα:

«.....Αὐτὸς ἦτο ὁ συνεχιστὴς τῆς μουσικῆς παραδόσεως καὶ ὁ μεταλαμπαδευτὴς τοῦ βυζαντινοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μουσικοῦ φωτός καὶ εἰς τοὺς ἄλλους».

Καὶ σέ ἄλλο σημεῖο γράφει:

«..... Αναμφιβόλως δέ, τὸ μουσικὸν μέλος εἴτε εἶναι γραμμένον διὰ τῆς ἀρχαίας γραφῆς εἴτε διὰ τῆς νέας, δὲν εὐρίσκει τὴν ἀρμοδίαν ἐκτέλεσιν παρὰ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πρωτοψάλτου, διότι αὐτὸς ἤκουσεν ἰδίῳις ὡσὶν καὶ ἐδιδάχθη κατὰ βάθος καὶ κατὰ πλάτος τὴν μουσικὴν ἐκτέλεσιν παρὰ τῶν προγενεστέρων μουσικοδιδασκάλων του. Ἡ μουσικὴ τέχνη ἔμεινε δύσκολος καὶ ὑπὸ τὴν νέαν γραφήν, τὴν νῦν ἰσχύουσαν, ἣτις ἀπαιτεῖ τὴν διά ζώσης φωνῆς διδασκαλίαν» καὶ λίγο πῖο κάτω γράφει: «Αὐτὸς ἐμύει εἰς τὴν μουσικὴν τέχνην τοὺς μαθητὰς του τοὺς πατριαρχικοὺς. Οὗτοι ὑπεχρεοῦντο ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ εἰς μίμησιν τοῦ διδασκάλου».

Σέ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ πνεῦμα, σεβαστοὶ πατέρες, κυρίες καὶ κύριοι, ἐβασίζετο ἡ διδακτικὴ μέθοδος διδασκαλίας τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχοντος Πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Θρασυβούλου Στανίτσα, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν διά ζώσης φωνητικὴ διδασκαλία, ὅλα τὰ χρόνια τῆς μαθητείας μου σέ αὐτόν, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν μαθημάτων, ἀδιάκοπα ἔψαλλε τὰ διδασκόμενα μέλη παραλλαγὴ καὶ μέλος. Εἶναι ἡ Πατριαρχικὴ μέθοδος διδασκαλίας πού χάρη σέ αὐτὴν διεσώθη ἡ παράδοση τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης μέχρι τῆς μέρες μας.

Ἀκόμη ἠχοῦν τὰ λόγια του: «ἂν δὲν ψάλλω μαζί σου ὅλα τὰ μέλη, πῶς θὰ μπορέσεις νὰ ἀποκτήσεις τὴν ἀκουστικὴ παράδοση, πού εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης; Πῶς θὰ τὰ μάθεις γιὰ; (κατὰ τὸν Κωνσταντινουπολίτικο ἰδιωματισμὸ). Γιὰ νὰ γίνεις ψάλτης πρέπει νὰ ἀκούσεις. Ἄκουσε λοιπὸν καλὰ ὅλα ὅσα λέμε καὶ ὅταν θὰ σε ρωτοῦν: αὐτὰ πού ψάλλεις ἀπὸ πού τὰ ἄκουσες γιὰ; ἐσύ θὰ ἔχεις τὴν καλύτερη ἀπάντησιν.»

Στὴν μνήμη του δασκάλου μου αφιερῶνω αὐτὸ το 7λεπτο.

Σᾶς εὐχαριστῶ

Ἀφιερῶται μετ' πολλήν ἀγάπην
ἐπὶ καλῶ μου μαθητῇ Ἀθανά-
σιῳ Παϊβανῶ.

Μετ' πολλῆς ἐπιμέλειας γράφω
καὶ τὴν σταδιοδρομίαν.

Ἀθήναι,
Ἰανουάριος 1946

Θρασύβουλος Στανίτσας

16.12.1975

Εξόν ἀχρηστία σου μαθητὴ Θανάσι Παιβανά
μὲ τὴν ἐσχάτη σου γὰρ ἔτα κοινὸν μέλλον.

~~Σολομῶνα~~

Κύριε ἐλέησον, ἀνεύδοτα. ἕβχος λ ε δ̄ η

Handwritten musical notation for the first line, including a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5. Below the notes are the letters: ρι, ε, ε, ε, λε, η, η, 60ν.

Handwritten musical notation for the second line, including a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5. Below the notes are the letters: ρι, ε, ε, λε, ε, ε, ε, η.

Handwritten musical notation for the third line, including a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5. Below the notes are the letters: 60, ο, ον, ρι, ε, ε, ε, η.

Handwritten musical notation for the fourth line, including a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5. Below the notes are the letters: ε, ε, ε, λε, ε, ε, 60, ο.

Handwritten musical notation for the fifth line, including a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5. Below the notes are the letters: ρι, ε, ε, ε, λε, η.

Handwritten musical notation for the sixth line, including a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The notes are: C4, D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5. Below the notes are the letters: η, η, η, 60, ο, ον.